

ЧАСТИНА 1

Розділ 1

На сімдесят п'ятий день народження я зробив дві речі. Відвідав могилу дружини. Потім записався в армію.

Причому, відвідання могили Кеті стало менш драматичною з двох подій. Вона спочивала на кладовищі Харріс Крік, приблизно за милю від місця, де я жив і де ми виростили нашу родину. Доправити її на те кладовище було завданням не з легких — бо ніхто з нас не готувався до похорону і жодних приготувань не зробив. Дещо принизливо — саме таке слово тут доречне — сперечатися з начальником кладовища через непорозуміння, що твоя дружина не потурбувалась про поховання заздалегідь. Нарешті мій син Чарлі, котрий на щастя, за сумісництвом працював мером, натиснув деякі педалі, й нам надали ділянку. Мати сина за мера — велика перевага.

Отже, могила. Проста та непримітна; радше меморіальна дошка, ніж справжній надгробок. На контрасті, Кеті лежить поруч з Сандрою Кейн, величний могильний камінь якої, зроблений з полірованого чорного граніту, містить випускне фото Сенді й сентиментальну цитату з Кітса щодо смерті, молодості та краси, розвіяної вітром. Типово для Сенді. Думаю, Кеті би розсмішило, якби дізналась, що Сандра припаркувалася поруч разом зі своїм монументальним надгробком; за життя Сенді винахідливо переслідувала Кеті у відчайдушному пасивно-агресивному змаганні. Кеті приносила пиріг на місцеве свято випічки, а Сенді тягнула три і кип'ятилась, причому, не приховуючи емоцій, коли пиріг Кеті продавався швидше. Кеті намагалась вирішити протиріччя купівлею пирогів Сенді через третіх осіб, проте важко сказати — покращувало чи, навпаки, погіршувало це їхні стосунки з поглядом Сенді.

Гадаю, монументальний надгробок Сенді мав слугувати за останнє слово в їхньому змаганні, тож став остаточним аргументом, який неможливо спростувати, бо, як не крути, Кеті відійшла в кращий світ. З іншого боку, я не пригадую, щоб хтось відвідував Сенді. За три місяці після її смерті Стів Кейн продав дім і подався до Аризони, з посмішкою на обличчі, ширшою за шосе номер десять. Через деякий час Стів надіслав мені поштову листівку; він тусувався там з жінкою, котра якихось пів сторіччя тому була порнозіркою. Коли я отримав цю бридку новину, то цілий тиждень ходив немов викупався у лайні. Діти та онуки Сенді жили в містечку по сусідству, але з таким же успіхом вони могли мешкати і в Аризоні, судячи з того, як часто вони відвідували могилу. Боюсь, цитату Кітса з часу похорону нікому читати, окрім мене, та й то — мимохідь — на шляху до могили дружини.

На меморіальній дошці Кеті вказано її ім'я (Кетрін Ребекка Перрі), дати життя, а також слова «Любій дружині та матері». Кожного разу я читаю ці слова знову й знову. Що вдієш — ці чотири слова настільки ж недоречні, наскільки й точно підсумовують її життя. Напис нічого не каже про її особистість, про те, як вона зустрічала кожен новий день чи ким працювала, про її інтереси чи про те, що вона любила подорожувати. З них не дізнатися ані про її улюблений колір, ані про те, як вона уклала волосся, за кого голосувала, чи про почуття гумору. Нічого не дізнатися, окрім того, що вона була кохана. Це правда. Кеті б сказала, що цього досить.

Я не любив приходити сюди. Не любив, бо жінка, яка була моєю дружиною протягом сорока двох років, померла; хвилину назад зранку в суботу вона поралась на кухні, розмішуючи тісто для вафель, і розповідала про сварку на зборах в книгарні учорашнім вечором, а за мить вона вже лежала на підлозі й сіпалась у конвульсіях, коли інсульт вразив її мозок. Мені дуже шкода, що її останніми словами стали — «Куди, чорт забирай, я поклала ваніль?»

Я ненавиджу себе за те, що приєднався до тих старих, що відвідують кладовища, аби побути з померлою дружиною. Колись за молоду я питаю у Кеті, який в цьому сенс. Купа гниючого м'яса та кістки, що колись були людиною, — це вже не людина, а просто купа гнилі та кісток. Людина пішла — чи то на небо, чи в пекло — кудись, або нікуди. З таким же успіхом можна відвідувати яловичину на салгані. З роками розумієш, що в цьому щось є. І сенс вже не має значення. Бо це все, що у тебе залишилось.

Незважаючи на ненависть до кладовищ, попри все, я вдячний, що таке місце є. Я сумую за своєю дружиною. А найкраще місце для суму — цвинтар, де вона спочиває мертвою. Набагато краще, ніж сумувати за нею в місцях, де вона бувала живою.

Я затримався там ненадовго. Рівно на стільки, скільки потрібно, аби відчутти, що рана все ще кров'яніє, незважаючи на вісім років, а також на стільки, аби зрозуміти, що є інші справи, аніж вештатися по кладовищах, як старий осел. Як тільки я відчув це, то повернувся і пішов, не озираючись назад. Я в останній раз відвідав кладовище і могилу дружини, але бажання потягнути час, щоб краще запам'ятати цей момент, не виникло. Як уже казав, це — місце, де вона лежить лише мертва. І нічого тут запам'ятовувати.

Хоча, чесно кажучи, інша подія — зарахування до армії — теж не відрізнялась драматизмом.

Моє містечко надто мале, щоб мати власну призовну дільницю. Довелось їхати до Гринвілю, окружного центру. Контора була маленькою і розміщалася в одному з численних офісів у передній частині торговельного центру — між державною яткою з продажу алкоголю та тату-салонном. У залежності від послідовності відвідування закладів існував ризик прокинутися на ранок з серйозними наслідками.

Внутрішнє оздоблення контори також було нічим не примітне. Офіс містив стіл з комп'ютером та принтером, людиною за столом, двома стільцями попереду та шістьома — вздовж стіни. На журнальному столу лежали інформаційні буклети про армію та декілька старих журналів «Таймс» і «Ньюсвік». Ми з Кеті вже були тут років з десять тому, і я підозрюю, що ані умеблювання, ані журнали з тих пір не змінилися. Лише людина виглядала по-новому. Принаймні я не пам'ятаю, щоб попередній рекрутер мав таке пишне волосся. Або цицьки.

Рекрутерка щось діловито строчила на комп'ютері й навіть не вшанувала мене поглядом, коли відчинилися двері.

— Зараз звільнюся, — пробурмотіла вона, що радше було павловським умовним рефлексом на відчинені двері.

— Не поспішайте, — відповів я. — Бачу, у вас тут не протовпитись.

Моя спроба пожартувати залишилась непоміченою чи була проігнорована, що зазвичай траплялося в останні кілька років. Хоча приємно відзначити, що форми я не втратив. Я сів на стілець перед столом і почекав, поки рекрутерка розбереться зі справами.

— Ви прийшли чи відправляєтесь? — спитала вона, не піднімаючи голови.

— Що, пробачте? — перепитав я.

— Ви прийшли чи відправляєтесь? — повторила вона. — Прийшли, щоб записатися чи відправляєтесь служити?

— А, в цьому сенсі. Відправляюсь.

Це повністю привернуло її увагу, й вона уважно подивилася на мене крізь доволі товсте скло окулярів. — Тоді ви, мабуть, Джон Перрі.

— Власною персоною. Як ви вгадали?

Вона звірилися з комп'ютером.

— Більшість новобранців приходять до нас у день свого народження, навіть не зважаючи на те, що формально мають тридцять діб для залагодження справ. Сьогодні у нас три дні народження. Мері Велорі зателефонувала й попередила, що передумала. Ну а ви не дуже скидаєтесь на Синтію Сміт.

— Вельми радий це чути, — сказав я.

— Ну а якщо ви не прийшли записатися, — продовжила вона, проігнорувавши мою спробу на жарт, — маю зробити висновок, що ви — Джон Перрі.

— А як щодо самотнього літнього чоловіка, який завітав поспілкуватися? — спитав я.

— Такі до нас не заходять, — відповіла вона. — Зазвичай їх відлякують молодики із сатанинськими тату, що тусуються по сусідству. — Рекрутерка відклала клавіатуру в бік і повністю зайнялася мною. — Гарзд, подивімось ваше посвідчення особи.

— Але ж ви уже знаєте, хто я, — нагадав я жінці.

— Треба переконатися, — сказала вона.

Жодного натяку на посмішку в її словах не було. Напевно, в її серйозне ставлення до справи додало свою лепту щоденне спілкування з такими старими пердунами, як я.

Я передав їй посвідчення водія, свідоцтво про народження та національне посвідчення особи. Вона узяла документи, витягнула з шухляди планшет, підключила до комп'ютера і посунула мені. Я поклав долоню на планшет і почекав, поки закінчиться сканування. Потім жінка взяла планшет, встромила посвідчення особи в слот, щоб перевірити інформацію.

— Ви — Джон Перрі, — нарешті об'явила вона.

— Отже, ми повернулися туди, з чого почали, — зауважив я.

Знов ігнор.

— Десять років тому під час вступної сесії, коли ви подали заяву на службу в армії, вам надали інформацію щодо Колоніальних Сил Оборони, а також стосовно ваших прав та обов'язків, які ви берете на себе, підписавши угоду з КСО, — мовила жінка тоном, котрий виказував, що вона промовляє цю фразу принаймні раз на день упродовж своєї служби. — До того ж, протягом усього періоду, вам надсилалися додаткові матеріали, щоб нагадати про права та обов'язки, які на вас покладаються.

З урахуванням усього вищесказаного, чи потребуєте ви зараз додаткової інформації чи повторення, або зазначаєте, що повністю розумієте свої права та обов'язки, які збираєтеся на себе покласти? Маю зауважити, що на цей момент жодного покарання за запит додаткової інформації або за відмову від вступу до КСО ви не несете.

Я пригадав ту сесію. Вступна частина полягала в тому, що шарага підстаркуватих громадян, сидячи на розкладних стільцях в Гринвільському центрі громади, наминала пончики з кавою і слухала балаканину представника КСО, який бубнив про історію завоювання Колоній. Потім нам роздали буклети про службу в лавах КСО, яка, на перший погляд, мало чим відрізнялася від будь-якої іншої військової служби. Під час запитань з'ясувалося, що той чувак узагалі ніякого стосунку до КСО не має; його найняли лише для проведення презентацій в районі долини Маямі.

Друга частина ознайомлювальної сесії становила собою побіжний медичний огляд. Лікар узяв кров, подлубав внутрішній бік щоки, щоб узяти на аналіз клітини, а також провів сканування мозку. Вочевидь, тести я пройшов. З тих пір раз на рік я регулярно отримував поштою ту саму брошуру, котру мені втулили на першій ознайомлювальній сесії. На другий рік я почав їх викидати. З тих пір я їх не читав.

— Розумію, — відповів я.

Жінка кивнула, полізла в шухляду, витягла аркуш паперу та ручку й посунула мені. Документ містив кілька параграфів, і під кожним — відведене місце для підпису. Я впізнав його — точно такий чи дуже на нього схожий я підписав десять років тому, аби засвідчити, що я свідомий того, у що вляпаюся за десять років у майбутньому.

— Зараз я зачитаю вам кожен з наступних параграфів, — сказала жіночка. — У кінці кожного параграфа, якщо ви розумієте і згодні зі змістом, ставте свій підпис та сьогоднішню дату. Якщо матимете запитання, будь ласка, ставте їх після того, як дочитаю параграф до кінця.

Якщо чогось не зрозумієте чи будете не згодні з прочитаним, параграф не підписуєте. Зрозуміло?

— Зрозуміло, — відповів я.

— Добре, — сказала жіночка. — Параграф перший: Я, нижчепідписаний, усвідомлюю та підтверджую, що з власної волі та без примусу добровільно виказую бажання вступити до лав КСО на термін служби не менше ніж два роки. Я також усвідомлюю, що термін моєї служби з ініціативи Колоніальних Сил Оборони може бути продовжений в односторонньому порядку додатково на вісім років у разі війни чи за умови її загрози.

Цей пункт про «загалом десять років» не був для мене новиною — кілька разів я читав ті брошури, які вони надсилали, — хоча, цікаво, скільки людей не звернули на цей пункт уваги, і скільки з тих, хто звернув, насправді зрозуміли, що застрягнуть в армії на десять років. Моє припущення таке — КСО не вимагало б десяти років, якби не були впевнені, що саме на такий термін вони розраховують. Завдяки жорстким карантинним правилам ми небагато чого знали про Колоніальні війни. Але того, що чули, було достатньо, аби зрозуміти, що у Всесвіті зовсім неспокойно.

Я підписав.

— Параграф другий: Я усвідомлюю, що, надаючи згоду вступити до лав Колоніальних Сил Оборони, я зобов'язуюсь носити зброю та використовувати її проти ворогів Союзу Колоній, які можуть виявитися представниками гуманоїдної раси. Під час терміну служби я не матиму права відмовитись носити та застосовувати зброю згідно із отриманими наказами і не стану ухилятися від бойових обов'язків з релігійних чи моральних міркувань.

Цікаво, скільки людей добровільно записалися до армії, а потім відмовились од служби з релігійно-етичних міркувань? Я підписав.

— Параграф третій: Я усвідомлюю та підтверджую, що стану віддано та негайно виконувати накази і розпорядження, що віддаватимуть мені старші офіцери, згідно із Єдиним Статутом Колоніальних Сил Оборони.

Я підписав.

— Параграф четвертий: Я усвідомлюю, що добровільно вступаючи в лави Колоніальних Сил Оборони, я надаю згоду на будь-які медичні, хірургічні чи терапевтичні операції або процедури, які Колоніальні Сили Оборони вважатимуть за необхідне для посилення моєї боєздатності.

Найважливіший пункт — ось чому я, а також безліч інших сімдесятип'ятирічних кожного року підписують цей контракт.

Якось я сказав своєму дідусеві, що коли досягну його віку, вчені віднайдуть спосіб радикально продовжити людське життя. Він розсміявся і зауважив, що в моєму віці також на це розраховував, але все ж таки постарішав. Тепер я опинився на його місці. Проблема старіння — не просто один клятий збій за іншим, це — один суцільний збій, що раптово трапляється в усіх органах одночасно.

Старіння не можна припинити. Звісно, генна терапія та заміна органів, разом з пластичною хірургією, дають йому відсіч. Але старіння наздоганяє, як не крути. Замінили легені на нові — як у серці вибиває клапан. Пересадили серце — а твоя печінка виростає до розмірів надувного дитячого басейну. Міняєш печінку, а тут бац — тебе розбив параліч. І козирний туз старіння — мозок пересаджувати поки що не навчилися.

Тривалість життя перевалила за дев'яносторічну позначку доволі давно, і там зупинилась. Ми додали майже міру до біблейських «три міри та десять років»¹, але тут Господь натиснув на гальма. Люди можуть прожити довше, й іноді живуть, але ці роки вони проживають старими та немічними. І з цим нічого не вдієш.

Дивіться самі: коли вам двадцять п'ять — тридцять п'ять — сорок п'ять — п'ятдесят п'ять — ви відчуваєте, що в змозі завоювати увесь світ. А коли стукнуло шістдесят п'ять і ваше тіло потроху скочується на шлях фізичного руйнування, магічні слова про загадкові «медичні, хірургічні чи терапевтичні операції або процедури» починають виглядати привабливими. У сімдесят п'ять більшість ваших друзів мертві, а ви замінили принаймні один ключовий орган; коли рази чотири за ніч навідуєшся до туалету і не в змозі подолати сходи, щоб не задихатись, а вам ще кажуть, що для свого віку ви в гарній формі.

У порівнянні з цим десятиріччя бадьорого життя в зоні бойових дій виглядає більш ніж привабливою угодою. Особливо, якщо врахувати, що в разі відмови за десять років стукне вісімдесят п'ять, і тоді єдине, що відрізнятиме тебе від родзинки, будуть не зморшки чи відсутність простатиту, а те, що у родзинки взагалі тієї простати немає.

Як КСО вдається повернути навспак процес старіння? Тут цього ніхто не знає. Вчені на Землі не можуть знайти ані пояснення, ані повторити їхній успіх, хоч би як не намагалися. На Землі КСО не зустрінеш, отже, просто так запитати ветерана КСО, як вони це роблять, неможливо. На

¹ Псалом 90. Міра — двадцять років.

Землі КСО лише займається вербуванням — новобранців та колоністів — отже, колоністи також нічого не знають. Яке б там лікування КСО не застосовувало, усе робиться поза межами Землі, в якихось таємничих лабораторіях поза юрисдикцією надпланетарних чи національних урядів. Тож на допомогу дядька Сема сподіватись не доводиться.

Час від часу якийсь законодавчий орган чи президент або диктатор вирішує заборонити діяльність КСО до тих пір, поки вони не розкриють секрети. КСО ніколи не сперечається — просто збирає манатки і йде. Тоді всі сімдесятип'ятирічні тієї держави раптом вирушають у закордонне турне, і звіди не повертаються. КСО не надає ані пояснень, ані аргументів чи натяків. Якщо маєш бажання дізнатися, як роблять людей молодими, — записуйся в добровольці.

Я підписав.

— Параграф п'ятий: *Добровільно вступаючи в лави Колоніальних Сил Оборони, я свідомо припиняю громадянство як суб'єкт національно-політичного утворення, в цьому випадку — Сполучених Штатів Америки, а також відмовляюся від права постійного проживання, гарантованого мені на планеті Земля. Я усвідомлюю, що моє громадянство віднині передається в юрисдикцію Союзу Колоній, а саме на розсуд Колоніальних Сил Оборони. Я також усвідомлюю та підтверджую, що відмовляючись від чинного громадянства та припиняючи право на постійне проживання, підпадаю під заборону подальшого повернення на Землю після закінчення терміну служби в Колоніальних Силах Оборони і даю згоду на переміщення мене в будь-яку колонію, згідно із наказом Союзу Колоній та/або Колоніальних Сил Оборони.*

Коротше кажучи: назад дороги нема. Це невід'ємна частина правил карантину, запроваджених Союзом Колоній та КСО, принаймні офіційно, задля захисту Землі від будь-яких ксенобіологічних напастей на кшталт хвороби Крімпа. На той час народи Землі проголосували за нього обома руками. Смішно бачити, якими вузьколобими стають земляни, коли за якийсь рік третина чоловічого населення планети втрачає здатність до відтворення потомства. Зараз запалу щодо ізоляції у народі поменшало — Земля їм піднабридла; тепер їм подавай різні цікавинки Всесвіту, вони й чути не хочуть про свого старого бездітного дядька Волта. Але космічні кораблі на стрибковій тязі, що зробили можливими міжзоряні подорожі, є тільки у СК та КСО. Отже, маємо те, що маємо.

(Це робить угоду з СК про колонізацію дещо формальною. Оскільки тільки вони мають у своєму розпорядженні кораблі, спроможні вас

кудись доставити. Ніхто не дозволить сісти за штурвал і летіти, куди заманеться.)

Побічним ефектом Карантинних законів та монополії на кораблі із стрибковою тягою стала практична неможливість зв'язку між Землею та колоніями (а також між самими колоніями). Єдиним способом отримати вчасно відповідь — передати послання через корабель із стрибковою тягою; КСО доволі неохоче береться за такі міжпланетні поштові відправлення, але це — єдиний шлях комунікації. Можна, звісно, налаштувати радіоантену й почекати на сигнали з колоній, однак та ж Альфа — найближча до Землі — перебуває на відстані вісімдесяти трьох світлових років. Навряд чи таке спілкування буде жвавим.

Ніколи не цікавився, але підозрюю, що саме цей пункт примушує багатьох відмовитися від контракту. Одна річ — бажання отримати молодість, і зовсім інша — повернутися спиною до всього, що знав, і до тих, кого любив, а також зректися досвіду, якого набув за сім з половиною десятиріч. Потрібно мати залізні яйця, аби сказати «прощавай» минулому життю.

Я підписав.

— Параграф шостий, і останній, — прочитала рекрутерка. — Я усвідомлюю та погоджуюсь, що впродовж сімдесяти двох годин після підписання цього документа або з моменту мого переміщення із Землі транспортом Колоніальних Сил Оборони, залежно від того, яка подія станеться першою, мене вважатимуть померлим згідно із законом на території відповідних державно-політичних утворень, в цьому випадку — штату Огайо та Сполучених Штатів Америки. Згідно із законом, усі мої матеріальні активи переходять в розпорядження відповідних органів влади. Згідно із законом, усі правові обов'язки та зобов'язання, що припиняються з моменту смерті громадянина, будуть анульовані. Уся юридична документація — похвального чи негативного характеру — буде знищена, а всі боргові зобов'язання вважатимуться погашеними. Я усвідомлюю та погоджуюсь з тим, що якщо я не зробив відповідних розпоряджень щодо майна, за мою згодою Колоніальні Сили Оборони можуть надати мені юридичну на фінансову консультацію, яка дозволить завершити процедури впродовж сімдесяти двох годин.

Я підписав. Тепер на все про все у мене лишалося сімдесят дві години, так би мовити.

— Що станеться, якщо я не залишу планету в наступні сімдесят дві години? — запитав я, повертаючи заяву рекрутерці.

Зміст

ЧАСТИНА 1	7
Розділ 1.....	7
Розділ 2.....	18
Розділ 3.....	30
Розділ 4.....	44
Розділ 5.....	62
Розділ 6.....	77
ЧАСТИНА 2	93
Розділ 7.....	93
Розділ 8.....	105
Розділ 9.....	121
Розділ 10	132
Розділ 11	147
Розділ 12	157
ЧАСТИНА 3	172
Розділ 13	172
Розділ 14	185
Розділ 15	201
Розділ 16	214
Розділ 17	227
Розділ 18	242